

NEPRIKLAUSOMYBĖS ŠAUKLIAI

Švenčiant Lietuvos valstybės atkūrimo šimtmetį Kauno technologijos universiteto (KTU) muziejus pakvietė nuodugniau pažvelgti į Lietuvos istoriją ir prisiminti žmones, kurie pažadino lietuvių tautą ir sudarė jai sąlygas atkurti valstybę. Jie vadinami lietuvių tautos atgimimo veikėjais, arba paprastai – aušrininkais ir varpininkais pagal tuo metu leistų draudžiamų laikraščių „Aušra“ ir „Varpas“ pavadinimus. „Aušra“ gyvavo vos trejus metus, jos misiją pratęsė „Varpas“, tad daugelis aušrininkų tapo ir varpininkais. Šiuose leidiniuose bendradarbiavo apie 500 asmenų. Jie buvo skirtingi, tačiau ir labai panašūs – visi jie buvo romantikai, entuziastai, optimistai, neabejojantys šviesia lietuvių tautos ateitimi, jos žygio į laisvę sėkme, nenuilstantys darbštuoliai ir drąsuoliai, nebijantys nei kalėjimų, nei tremčių Rusijos šiaurėje. Žymiausias jų – daktaras Jonas Basanavičius. Jo suredaguotas ir išleistas pirmasis „Aušros“ numeris, persmelktas meile pavergtai lietuvių tautai ir Tėvynei, padarė neišdildomą įspūdį tuo metu nutautėjusiems lietuvių inteligentams Jonui Jablonskiui, Vincui Kudirkai, kitiems ir privertė juos savo gyvenimą paaukoti kovai už lietuvių kalbą ir lietuvių tautos teises. Vos 500 drąsių ir atkaklių inteligentų darbas padarė stebuklą – pažadino beveik išnykusią lietuvių tautą, grąžino jai tautinę savigarbą ir įkvėpė žygiui už nepriklausomą valstybę.

Virtualioje parodoje „Nepriklausomybės šaukliai“ eksponuojamos Jono Basanavičiaus, Petro Vileišio, Martyno Jankaus, Jono Mačiulio-Maironio, Jono Jablonskio, Juozo Tumo-Vaižganto ir Aleksandro Dambrausko-Jakšto fotografijos iš KTU bibliotekos ir muziejaus rinkinių. Šie žmonės buvo glaudžiai susiję su KTU pirmtako – Lietuvos (nuo 1930 m. – Vytauto Didžiojo) universiteto istorija: J. Mačiulis-Maironis, J. Jablonskis, J. Tumas-Vaižgantas buvo šio universiteto profesoriai, jiems, taip pat J. Basanavičiui, P. Vileišiui ir

A. Dambrauskui-Jakštui buvo suteikti Lietuvos universiteto garbės profesorių ir garbės daktarų vardai. M. Jankus universitetui padovanojo savo archyvą, po karo jis buvo perduotas Vilniaus universitetui. Šias fotografijas Kauno technologijos universitetas paveldėjo iš Lietuvos universiteto. Jos buvo išsaugotos nacių ir sovietų okupacijos metais, reorganizavus universitetą į Kauno politechnikos institutą.

KTU muziejuje yra saugomas Lietuvos universiteto vyresniojo mokslo personalo albumas su daugiau kaip 100 tarpukario dėstytojų portretinių fotografijų ir autobiografijų, iš šio albumo parodoje eksponuojamos J. Jablonskio ir J. Mačiulio-Maironio portretinės nuotraukos, taip pat ir J. Mačiulio-Maironio autobiografija. KTU bibliotekoje saugoma nemažai nuotraukų, kurios čia pateko dar tarpukariu: pavyzdžiui, parodoje eksponuojama 1880 metais Bulgarijoje daryta J. Basanavičiaus fotografija yra iš J. Tumo-Vaižganto Lietuvos universitete įkurto Rašliavos muziejaus; fotografija, kurioje užfiksuota Mintaujos varpininkų grupė, priklausė V. Kudirkai, o ją bibliotekai 1936 metais perdavė Užsienio reikalų ministerija. Nemažai nuotraukų gauta iš Lietuvos enciklopedijos redakcijos, kuriai priklausė ir tuometinis bibliotekos direktorius prof. Vaclovas Biržiška.

Parodą užbaigia dvi 1917 m. rugsėjo 18–20 d. Lietuvių konferencijos fotografijos, darytos fotografės Aleksandros Jurašaitytės. Konferencija, kurioje dalyvavo nemažai atgimimo veikėjų, išrinko Lietuvos Tarybą, kuri vėliau 1918 m. vasario 16-ąją paskelbė Lietuvos valstybės atkūrimo aktą. Taip buvo įgyvendinta valstybės atkūrimo idėja. J. Basanavičiaus ir kitų tautinio atgimimo veikėjų kelti uždaviniai – lietuvių kalbos ir istorijos puoselėjimas, savos kultūros, tautinės mokyklos ir valstybės kūrimas – aktualūs ir šiuo metu, kai Lietuva sprendžia savo tapatybės ir išlikimo klausimus.

Visą parodą galima pamatyti čia: <https://muziejus.ktu.edu/virtualios-parodos/>

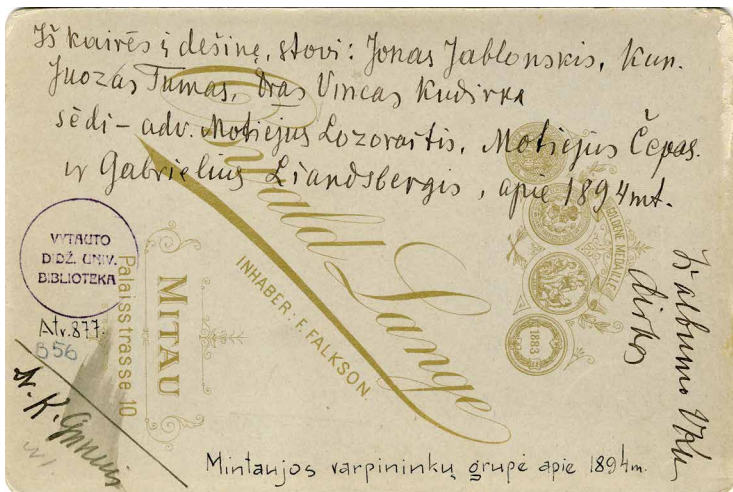
Jonas Basanavičius Lom Palankoje (Bulgarija), 1880 m. Kitoje pusėje yra J. Basanavičiaus ranka rašyta dedikacija Vincentui Tumosai. (Originalas – KTU bibliotekoje.)

Lietuvių mokslo draugijos narių grupė, 1912 m. 1-oje eilėje (iš kairės): Jonas Jablonskis, Julija Žymantienė-Žemaitė, Petras Kriaučiūnas, Jonas Basanavičius, Liudvika Didžiulienė, dr. Jonas Dielininkaitis; 2-oje eilėje: Vincas Palukaitis, Antanas Vileišis, Baltramiejus Čepulis, Adomas Sketeris, Gabrielius Landsbergis, Jonas Ambrazaitis; 3-ioje eilėje: Juozas Kairiūkštis, dr. Jonas Spudulis, Mečislovas Dovoina Silvestravičius, Mykolas Kuprevičius. (Originalas – KTU bibliotekoje.)

Lietuvių mokslo draugijos valdyba 1911–1912 m. Iš kairės: Juozas Kairiūkštis, Antanas Smetona, Juozas Balčikonis (stovi), svečias prof. Augustas Niemi, Zigmas Žemaitis (stovi), Jonas Basanavičius, Mykolas Biržiška (stovi), Antanas Vileišis, Jurgis Šlapelis (stovi), Jonas Vileišis. (Originalas – KTU bibliotekoje.)

Mintaujas varpininkų grupė apie 1894 m. Iš kairės stovi: Jonas Jablonskis, kunigas Juozas Tumas-Vaižgantas, Vincas Kudirkka; sėdi: Motiejus Lozoraitis, Motiejus Čepas, Gabrielius Landsbergis. (Originalas – KTU bibliotekoje.)

Mažosios Lietuvos lietuviai svečiuose pas Martyną Jankų (sėdi centre) Bitėnuose, 1906 m. (Originalas – KTU bibliotekoje.)

Laikraščio „Vilniaus žinios“, kurį 1904 m., atgavus spaudą lietuviškais rašmenimis, pradėjo leisti P. Vileišis, redakcija. (Originalas – KTU bibliotekoje.)

Kunigai spaudos draudimo metais puoselėję lietuvių kalbą. Iš kairės: Povilas Korzonas, Juozas Tumas, Jonas Vizbaras, Domininkas Tuskenis. Darbėnai, 1908 m. (Originalas – KTU bibliotekoje.)

Lietuvių konferencijos Vilniuje, vykusios 1917 m. rugsėjo 18–20 d., prezidiumas ir sekretoriatas. Iš kairės: P. Bugailiškis, K. Bizauskas, K. Šaulys, J. Staugaitis, J. Basanavičius, S. Kairys, A. Smetona, J. Vileišis, P. Dogelis, J. Paknys, J. Šaulys, M. Biržiška, J. Stankevičius, P. Klimas. (A. Jurašaitytės nuotr.) (Originalas – KTU bibliotekoje.)

Lietuvių konferencijos salės vaizdas. (A. Jurašaitytės nuotr.) (Originalas – KTU bibliotekoje.)